Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САХА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыннан ыйтан тахса

ССКП Чурапчытаабы райкомун уонна народнай депутаттар ороҕуоннаабы советтарын органа

№ 89 (5601) | 1981 сыл, От ыйын 28 күнэ оптуорунньук | Сыаната 2 харчы

ОТ ЫЙЫН 30—АТЫРДЬАХ ЫЙЫН 1 КҮННЭРИГЭР СҮӨҺҮ АҺЫЛЫГЫН БӘЛӘМНЭЭҺИНГЭ ОБЩЕСТВЕННОСТЬ КҮРГҮӨМНЭЭХ ТАХСЫЫТА.

БУКА БАРЫ — СУБУОТУННЬУККА!

КҮНТЭН-ДЬЫЛТАН ТУТУЛЛУБАККА, ОҢОРУМТУОЛААХТЫК, УДАРНАЙДЫК!

От ыйын 27 күнүнээҕи турутунан ороҕуон совхозтара 7024 тонна оту кэбистилэр, 1960 тонна силэһин бөлөмнөстүлэр. Хоруоналарга барыта 2018 киһи тардыста. Иҥи—хаспыт сылгалаах запка адайах. Оттон бу күннүгэ график быһыытынан 15120 тонна оттоҕуохтаах, 6420 тонна силэстэнньэтэх, 560 тонна от мэҥкэтин бөлөмнөхтөах этибит.

Оттоһун хаамыытыттан көрдөөхө, хайдах эрдэттэн бөлөмнэммит, бу сүөһү иитиитин быһаарар хампаанньаҕа ураты суолтаны биэрэн үлэни тэрийэр коллективтарга баҕаһыаннаах бидан ордук. Субуруускай аатынан совхоз Болтоноторбу, Соловьев-

ОТТООҺУҢНА—ТЭТИМИ, ХААЧЫСТЫБАНЫ!

таабы уонна «Чурапчы» совхоз Сылаҥнаабы отделениелэриттэр от үүнүүтэ аҕыйаатан ордуга суоҕун үрдүнэн, үлэ тэтимэ биллэр ордук. Биллиилээх отчуттартан М. Д. Николаевы, В. П. Седалищевы И тэҥэ Болтоноттон В. М. Жирков, Соловьевтан Д. Д. Петров, Сылаҥтан Д. П. Никифоров, И. П. Сивцев, И. Д. Трофимов, Хатылыттан Г. П. Аммосов салайар звенолара өссө звеньят надаалара графиккка киирбиттэрэ.

ССКП Өбкома, Саха АССР Министрдэрин Совета тыа хаҥалаһыстыбатын үлэһиттэриэр, республика барыа үлэһиттэриэр ыҥырыылларыгар тыа сирин хас биирдиин олохтоох дьыалаҥа эпидиэмиологическай ситиһиилиэхтээх. Миэстэлэр партийнай, советскай, комсомольскай органнар дьоҥу эмиэ таһаарыыҕа ураты бөлөҕөтөҥ ууран үлэлиэхтэхтэр. Бөҕөлөөн моой оттоһуну, пенсионердар, сэниэннэр олохтоохторуттан звеноларынан тэрийиэхтээхтэр. Маныаха хаҕалардар бачыымнарын сир аайы кинэҥнэх олохтуохха. Сүөһү аһылыгын бөлөмнэһиитэн бэйэ да киһи туора туран хаалыа суохтаах.

От ыйын 20 күнүттэн быллэриллибит ударнай ыйдыҥ чаччы охсуулаах үлэҕэ чигэстиллиэхтээх. Биитэрин ойоо үлэлиир 106 звеноларгаа 11-рэ эрэ графиккка киирдэ. Ударнай ыйга сылгаалаах от 80 бырыһыанын бөлөхтөөн соруох туруоруллар. Үлэҕэ итинник үрдүк тэтимнэ сиэдэйэргэ барыа кыахтары толоруу туһанан партийнай хэрилтэлэр, отделение, бригаадэ, звено, хас биирдии отчут туруулаһан үлэлиирэ эрэйиллэр.

Бу кампаанньаҕа сүөһү аһылыгын бөлөмнэһиитин пятилетканы биллэриллиннэ. Итинник үлэлии сылдьа бөрөлөөтө быйылгы оттоһуоҥ соруктарын толорбуту таһыннан, аһылык хаачыстыбатын эупсарыыҕа ураты болҕомтону уурары эрдэтэр. Охсуттан мунньуу, мунньуттан кэбиһии хаалбат балаһыанньата тэриллиэхтээх. Оттон Эрилик Эристиин аатынан совхоз сорох отделениелэрин звеноларыгар, хардарыта комплексыгар тэриллибэтэх, от хаачыстыбатын сүүрүүгэ таҥыста. Итинник итэҕэйи туората охсуохха.

Удар кытыылларын, хоруна сорагын хаалтырбакка, кичэйэн ороскуулары, мунньууга салаа да от хаалбатын ситиһии—хас биирдии отчут ураты суолталаах соруга.

Шефтээх тэриллэлэр быйыл 2287 тонна оту соҕотуоспалыыхтаахтар. Оттон сельсоветтар 3370 тоннаны тутуурдыахтаахтар. Итиннэҕэ бастайаннай үлэлиир звеноларга таһаарыыны тэҥэ субута, ороҕуол күннэргэ курдуоммэх субуотунньуктар тэриллиэхтээхтэр.

Оттоһуҥнаа үрдүк тэтим, баҕалаах хаачыстыба ыйын кинэ агитационнай-пропагандистскай үлэ ыытыллыахтаах. Бастаан отчуттар опытталарын көтөхөйдөөбөккө туһаныллыннар, социалистическай куоталаһыаны тэрийиигэ агитатордар, политинформатордар оруоллаарын үрдүтүн ситиһиллиэхтээх.

Ударнай ыйга—хоруна үлэ мунутуур үрдүк оҥорумтуотун, кэрдэрүлээх хаачыстыба ыйын күүрэннээх үлэҕэ туруноовун!

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бөлөмнэһиин 1981 сыл от ыйын 27 күнүнээҕи сводката

Совхозтар	Үлэлиир киһи ахсаана	Звено ахсаана	Ол иҥэтэр механизм	Охсуу (гектар)	Мунньуу (гектар)	Кэбиһии (тонна) графиктан	Кэбиһии (тонна) туоҕа	Силэс (тонна) графиктан	Силэс (тонна) туоҕа	От мэҥкэтэ (тонна) графиктан	От мэҥкэтэ (тонна) туоҕа
Карл Маркс	715	38	9	7450	6917	5380	2805	2100	200	175	22
Субуруускай	332	21	4	3705	3565	3320	1783	1200	760	175	113
Эрилик Эристиин	546	23	2	4338	4135	3740	1096	1800	600	210	125
«Чурапчы»	425	19	1	2708	2352	2090	1340	1320	400	—	—
Оройуон үрдүнэ	2018	100	16	18201	16969	15120	7024	6420	1960	560	260

Государственнай статистика оройуоннаабы инспектурата

АММА ҮҮНҮҮЛЭЭХ ХОЧОТУГАР

(Фоторепортаж)

Субуруускай аатынан совхоз Соловьевтаабы отделениетыгар Мырыла олохтоохторо оройуон от-тоһуҥна рекордсмена Михаил Даниилович Николаев кэлим механизациялаах звеноҕун туһунан борҕа астына кэпсиллэр.

— Графиктарым аһарен толорон, уһаҕаан бөрөмөндэлэннилэр. Чаччы да үлэҕэ хамнаска үөрүйэх дьон, звеновод—барытыгар дэгиттэр: сварщик, радиоалмаазор. Бүгүн кинилэр ороскуулаах туруор буолуохтаахтар,—диэр субан сүөһү бригадьыкыр, урунуута биллиилээх отчут И. П. Сергеев.

Ити күн звено үлэлиир Сөкүү хочотугар тиийиэ-битигэр ороскуулаах ходуһаҕа кэбиһиллэх оттор кэчигирэсент этиллэр. Звено отчуттара ороҕуоннаах туоруурга бөлөмнөөн сылдьалларыгар түбэстибит. Кинилэр туоруур баржаларыгар трактор киирэр муостатын оҥорон түбүгүраллэр. Сотору муосталарынан артыйа киирэн стогометатель миэстэтин булунар. Звеньевой Николай Поповтуун оҥоҥнон мунньардарын туоратан эрчиллибиттэригэр сэҥэрэн түһэбит.

— Кэрэгүн курдук, бүгүн кэбэр кумуут. Былаанньыт 950 тонна. Оттон бүгүҥҥү турутунан 393 тонналанныбыт. Ыччат баастыы үлэһиллэр Филипп Федотович Собакин оҕустара сылдьар. Биир сүрүн хиһибит Дмитрий Диодорович Попов стогометателгэ үлэлиир. Күҥҥэ ортотуван 9.туу оту туруорабыт,—диэр М. Д. Николаев. Атын да үлэһиттэр—түсчүт Леонид Собакин, мустараччылар Афанасий Попов, Василий Харламмьев—барыа ыалыгас оҕочуттара тута кэстэр. Оройуотка бастаан иһэр звено аны Матвлаххаа, Бурхаанайга, Таастаахха тахсан ыаймыллаах үлэ эстафетатын саҕарыыр.

П. Оконешников.

Снимоктарга: М. Д. Николаев (уоһа); Д. Д. Попов кэбиһиллэх оттор.

Автор фотота.

Графиккка киирдэ

Карл Маркс аатынан совхоз биллиилээх отчута Н. Н. Игнатьев салайар толоруу механизациялаах звенота бөлөҕөнөн турутунан 234 тонна оту кэбиста. Итиннэ кинилэр графиктарын 117 бырыһыан толордулар, хас биирдии киинэҕэ 39 тонна оттоннулар.

Совхоз Мутудайдаабы отделениетыттан аспыт сылгалаах механизированнай агардаах звеноларга оройуон чемпиона В. В. Корнин салайар толоруу механизациялаах звенота бу күннэргэ 165 тонна оту соҕотуоспалыыр графиктаах. Кинилэр бөлөҕөнөн турутунан 190 тонна бастыҥ хаачыстыбалаах оту кэбиһэн, отделениеҕа бастаанан графиккка киирдилэр.

А. ГОТОВЦЕВА.

42 тоннанан ордук

Субуруускай аатынан совхозна ССКП обкомун уонна Саха АССР Министрдэрин Советын ыҥырыылларыгар эпиэтэллэн бу күннэргэ үлэ ордук тэтимнирдэ. Биллиилээх отчут Седалищев В. П. И тэҥэ звено-планнан оттуур звенота бөлөҕөнөн турутунан 190 тонна бастыҥ хаачыстыбалаах оту кэбиһэн графиктан 42 тоннанан ордуоҕа. Итиннэ хас биирдии отчукка 22.6 тонна оттоннулар. Звено сирэй куоталаһар Соловьев отделениетыттан Д. Д. Петров салайар звенотун отчуттара 150 тонна оту чэмчэттилэр.

«СО» корр.

Народнай хонтуруол страницата

Дьон-сэргэ кырабы харабынан

ЭЛБЭХХЭ ЭБЭЭЊИНЭСТИИР

Орөйуонналаабы народнай хонтуруол комитета ССКП XXVI съөһин ыйыллыбыттан үөскүөн тахсар народнай хонтуруол иннигэр турар сорудахтарга сөп түбөһиннэрэн, бэйэтин үлэтин тэрийэр.

Сыл аҥарыгар комитет барыта 37 бөрөбиэркэлэри ыытан, былааннаах алта комитет мунньахтарыгар 33 ыраас боппуруостары дьүүллэтэ. Ол иннитэн орөйуон норуотун хаһаайыстыбатын сүрүн салаалыгар—тыа хаһаайыстыбатыгар 9 боппуруос көрүллүбүт. Бөрөбиэркэлэри ыытыыга орөйуон экономическай уонна социальнай сайдыытын былааннарын толоруу боппуруостарыгар ордук улахан болдьоҥо туруллубут.

Баар ис кыахтары толору туһаныы, хаһаайыннык салаҥы, экономическай лаван-суоттаах үлэлөөһүн, үлэ тэрээһиннэригэр научнай торуттэри киллэрии курдуктарга түөрт боппуруоһу баламнаан киллэрэн дьүүллэһиннэ. Социалистическай бас билиини хаҥыстаһыны туһалыыга, толоруу дисциплинаатын үрдэтиигэ, хараҕы баайыы, улуҥнаан кэрдэрүү тахсыытын утары охсуһуута балачча кэҕэтии ыытылынна. Народнай контролердар активнастарын үрдэтиигэ группаларга баар бастыҥ үлэ опытын тарҕатыыга кэккэ үлэлөр бардылар.

Көрүлүбүт боппуруостар сүүмэрдэриэн дуоһунастаах 16 үлэйиттэр экономическэ тарҕаммыннылар.

Үлэйиттэр сүрүктэриттэн, кинилэр эрдиэриигэр болдьоҥолоохтук сыһыаннаһыны туһанар дьаһаллары ылар туһуран директивнай органнар ыйыллыбыттар уонна бу боппуруоска сөкүүн торуттэриигэр олоҕуран, комитет штатыттаһыннан сүрүктэрэ уонна үнсүүлэргэ бөрөтө мөкөтөөри народнай хонтуруол сирэх группалара утумнаах үлэни ыытарын ситистэ.

Орөйуон совхозтара васпыт кыстыгы общественнай суоҕуну нитииҥ кыра оттуктаах, суоҕуттан ыллылар бөрөдуускуйа кэмэйиҥ биллэрдиин үрдэтэн, ыраах суоҕут уонна сылгы төрөөҕүн ахсаан оттуурун эбэн туораабыннарыгар, сааскы ыйыы үлэлэрин, пардааһын былааннарын толоруу хааччыйыыта орөйуон контролердара нэр туоратыллыбаттар. Маны—көрүөхтэ.

Электроэнергияны кэмчилиэн туһугу орөйуонга кыаалыбат, производственнай коллективтар кэмчилээбин режимнэн тутуспаппыт, туруорулуубут оборудованнелар ыаматаларынан толобурга туһаллар. Ордук улахан ороскуоту «Якутсельстрой» тутар-таҥар участата сүгэр да, дьаһал ааннаа ыыллыбат.

Орөйуон норуот хаһаайыстыбатын былаанныах үлэлэрин толоруутугар бөҕөр саамай быһаарыылаах хамыыстыбанан өтөөйүн буолар. Тэрээһин мөлтөҕүттэн, ыраатыннуур үлэ кэмигэр толору ыытылыыбатаҕыттан Эрилик Эристиин аҕатынан совхоз оттоҕунна улахан хаалыыны таһаарда. Үлэ режимэ сир ахсын тутуһуллар буолбатах. Итинник итэҕэстэрэ миэстэтигэр народнай хонтуруол группаларын ахтыылаах ороһуулара ирдэнэр. Партийнай тэриллэлэр, сельсоветтар исполкомнара норуот дорҕоонуйдарыгар күүс-көмө буолуохтаахтар, итэҕэстэр суһаллык туоратыллыыларыгар дьаһаллары ылар өбөҕиннэстээхтэр.

Оттонор ходуһа хаалларыллыыбата, бары үлэлэр үрдүк хаачыстыбалаахтык ыытылыыллара, о. д. а. —барыта кытаанахтык хонтуруолланыахтаах. Улахан болдьоҥо от мэҥэйэ сыыстахала суохтук ыытылларыгар, от күрүөлэрин тутуу, үлэ режимин тутуһуу гынан иҥиэхтээх.

Сиидэҕи угуу технологиятын тутуһуу, от мэҥэхтин хаҥыыны эмиэ хонтуруолу эрдэтэр. Ходуһаны уонна баҕыналары сылгы, суоҕу тэпсиппэт таһаарыллыа турар. Хонтуруол суоҕуттан аҕыстыт сылларга іаҥыыбыт 30 быраҥыаныын суоҕуттэ тэбиэтэрбиппит. Бу быйыл хатыламмаппыт иҥин народнай дорҕоонуйдар ыытыныахтаахтар.

А. ФИЛИППОВ,
народнай хонтуруол орөйуоннаабы комитетын председателэ.

ТОЛОРУЛЛАРА БУЛГУЧЧУЛААХ

Бөрөбиэркэлэр көрдөрөллөрүнэн, иҥнэлиэннэ иҥэриҥнэк туттар табаардарын оҥорууга уонна хаачыстыбатын үрдэтиигэ былаанныах сорудахтары толоруурга орөйуонтан кэккэ үлэлэр ыытыллыыбыттар. Ол курдук, промкомбинат (директор А. П. Листников) райпо саанаһынан культурнай-олох-дьаһах табаардары оҥорууну кэҥэтэ. Маҥбал 10, тиҥилэр оҥоһуктар 15, хаҥаайыстыбаҕа тутуллар тэриллэр 3 көрүҥнэрин оҥорор буоллар.

Сыл аҥарыгар 98,4 тыһ. солк. бородуукуйаны оҥорон былаанны таһынан 11,4 тыһ. солк. хуобайдааҕы батарда. Ол иҥнэр миэбэли оҥоруу былаана 12 тыһ. солк. аҕарылыннар. Оҥоһуллар бородуукуйа хаачыстыбата государственнай стандарка эппиэттиир.

Сыл бастаны аҥарыгар эт-үүт комбината (директор Малышев А. К.) 310 тонна үүт бородуукталарын оҥордо. Итэ—былаантан 40 тоннаан ордук. Ол эрээри комбинат 8 көрүҥтэн чохоону, наҕыстэйи, ыымыҥы оҥоруу сорудахтарын тохтоппут.

Лесхоз коллектива миниҥиэктэрэ уонна ыраабыллары оҥоруу былаанын ааппа аҕарда.

Лесопункт уонна «Сельхозтехника» холбоһуга сыл 6 ыйыгаабы түмүгүнэн иҥэриҥнэк туттуллар табаардары оҥоруу сорунтарын тохтулар.

Нэһилиэннэ иҥэриҥнэк туттар табаардарын оҥоруу былааннарын толоруу уонна оҥоһуллар бородуукуйа хаачыстыбатын салгыы туһсарыы боппуруостара народнай хонтуруол ороһуоннаабы комитетыгар көрүллүүлэр. Комитет эргиэн тэриллэлэриигэр туттарыллар табаардары оҥоруурга промкомбинат, эт-үүт комбинатын уонна лесхоз коллективтара сөптөөхтүн үлэлээн эрэллэрин бэлиэтээтэ.

«Сельхозтехника» хол. бобуутун управляющайын обоҕоннооҕун толороччу В. В. Попов иҥэриҥнэк туттуллар табаардары оҥоруу былааннарын толорорго эрэниэриттэн бэлиэ ылла уонна үһүс кварта түмүгүнэн комитетка информация оҥорорутар сорудахтаата.

Норуот иҥэриҥнэк туттар табаардарын оҥоруурга тиэрдиллибит былаанныры толоруу уонна кинилэр хаачыстыбаларын туһсарыыга үлэни тэрийэн туһаанныах тэриллэ салаалаачыларыттан ыытыахтык ирдиэр.

С. НИКОЛАЕВ.

ХАРАҔЫ БААЙАН

Субурууский аатынан совхоз Хатылыытыгар 500 тонна хортуоскуй киирэр подвалын тутуу саҕаламмыта хас да сыл буоллар. Бу уоссайа 111 тыһ. солк. суумалаах тутуута 1979 сыл. тан ыытыллыбыт үлэлэргэ 21 тыһ. солк. тахса үп ороскуоттаах.

Сотоҕуттаабыта ыытылыыбыт хонтуруолунай мэтэрэйдээһиннэр түмүктэриэн 11,9 тыһ. солк. улуҥнэрэн нордерүү баара кэһүнэр. Итэ иҥин совхоз 883 солк. ыстыраапка табилиннэ. Маныаха быһаччы бурыйдаабыннан совхоз старшай прораба Саввин И. В. буолар. Бийилгы дьылга киирэн бараан баара-суоҕа 1 тыһ. солк. үлэ толорулуубут. Холлороотоно туруорулуубут хордоҕуллэн үп ылыллыбыт. Дьиҥэр итэ оҥоһуллубатах.

Быйыл үлэҕэ бэриллиэхтээх тутуута маҥнык ыытыллыы, хараҕы баайан улуҥнэрэн нордерүү таһаарыллыытын народнай хонтуруол комитета кытаанахтык сэмэлээтэ. Совхоз старшай прораба Саввин И. В. быыгабар ылла уонна бөҕөр ыйдаах хаҥнаһыгар начет оҥоһуллуна.

«СО» корр.

ХОНТУРУОЛГА БИЛЛЭРЭЛЛЭР

Субурууский аатынан совхоз Соловьевтааҕы отделениетыгар народнай хонтуруол группата от үлэтин тэрээһиннэригэр бөрөбиэркэни ыытта.

Отделение быйыл 2 колим механизацыялаах, 2 ньэлэ, 1 илии уонна 1 үлэ уонна сыныаллаах лаабыраан үлэҕэ туруорда. Билигин звеноолар 56 рабочайдара, 20 моой отчуттара хоҕуһаҕа хоно сылдьан үлэлиллэр. Уоссайынан отделение рабочайдарын 67,4 ыраҥыаннара окно тарыстта.

Рейдэлэр түмүктэрин. гэр оттоҕуна хаачыстыбатыгар болдьомто ууруллара кэһүнэр.

Бу күннэргэ оту хонтуруолунай мэтэрэйдээһиннэ ыыталлара былаанныар.

А. МАКАРОВ.

x x x

«Мырылаҥа быйыл бэс сүөһү массабайдыын олуутэ таһаарыллан, народнай хонтуруол ороһуоннаабы комитетыгар аналлаах боппуруос нэ. руллуубутэ. Комитет онно таһаарбыт уураабын олохтоох киллэрэн ньирэй турар хотоно итиллэн муостата урдэтиллибитэ. Сүөһү көрөөччүлэриэн бастыҥ дьоннор эбии туруорулуубуттара.

Сибининьэлэр аҕыллыктарын составын уларытан режимнэ тутуһуннаран таһырдьа көрүү олохтоннор».—диэн биллэрдэ отделение управляющайа Собакин Д. Н.

КИМ ТӨҺӨ ҮҮТҮ ЫЫРЫЙ?

ОТ ЫЙЫН 17—24 КҮННЭРИНЭЭБИ СВОДКА

Совхозтар, отделениелар	Фур. ыраах	Ыанар ыраах	«Күнэҕэ ыалов, ҮҮТ (л) 1980 с.	1981 с.	Күнэҕэ ҮҮТ (1 ыраах-ха) кг ф]ы	ыа[ы.	Күнэҕэ тутуллар ҮҮТ (л)	Тереб. ыраах	Сапт. ыраах
Карл Маркс	2433	1967	174	196,0	8	9,9	177	1810	2036
Одьулуун	640	445	49	43	6,7	9,6	39	331	554
Болугур	485	450	41	44	9	9,7	42	496	649
Мугудай	637	511	44	54	8,4	10,5	48	502	447
Бахсы	671	561	40	55	8,1	9,6	48	481	396
Субурууский	1342	940	71	83	6,2	8,9	75	965	1200
Хатылы	386	310	21	28	7,3	9	25	350	340
Болтого	470	330	23	29	6,2	8,8	26	325	450
Соловьев	486	300	27	26	5,3	8,7	24	290	410
Эрилик Эристиин	1847	1727	147,4	164,3	8,9	9,5	142	1598	1585
Хоптодо	495	502	41	46,8	9,4	9,3	43	481	481
Хадаар	483	403	40	38	7,8	9,4	32	399	356
Хайахсыт	443	410	34	38	8,5	9,2	37	350	360
Чакыр	426	412	32,4	41,5	9,7	10	30	368	368
«Чурапчы»	1389	839	72	76,8	5,5	9,1	67,3	805	1320
Сыдаҥ	688	465	33	42,3	6,1	9	36,5	377	664
Киланчы	376	227	19	18,7	4,8	8	16	235	384
Арыылаах	325	147	20	18	4,9	10,8	14,8	193	272
Орөйуон үрдүгэр 1980 сыла	7011	5473	484,4	464,4	7,4	9,5	461,3	5178	6141
					6,5	8,3	426	5174	5814

ГРУЗИНСКАЙ ССР. Республикаҕа чэй плантациялара сүүнэ киэҥ, иҥнэлэх сыыр ыраастар. Чэй уонна субтропическай культуралар Бүүтүн Союзтааҕы научнай-чинчийэр институттарын үлэһиттэрэ «колхида» диэн чэй саҥа суордун производствоҕа киллэрэргэ рекомендациялаан ыыталлар. Чэй саҥа көрүүгэ үрдүк хаачыстыбалардаах.

«Колхида» үүнүүнү бөҕэлиитинэн уруккуларданар 2 төгүл ордук. Ону таһынан кини үүнэйбит механизированнай уонна илиинэн хомуурдуу чэпчэтэр улахан сэбиргэхтээх. Уон баллаах системалаах сыанабылга «колхида» 5,75—6,25 баллы ылла. Оттон «Грузия букета», «Азербайджан букета», «Краснодар букета» диэн бастыҥ советскай суортар 5—5,5 баллыгар сыаналаналлар.

Сиэмэлэнии: «колхида» үүнүгэстэрин олордор оҥорорбутун.

Н. Атастаев фотота. (ССТА фотохроникатта).

Пятилетка — ударнай үлэҥ!

ТЭРЭЭҺИНТЭН ТУТУЛУКТАНЫА

Оттоохун быйылгы сезонугар «Чурапчы» совхоз Улахан Күөллээҕи бригаадэтэ 600 тонна дороххой аһылыгы бэлэмнии соруктаах. Онуоха Иван Дмитриевич Трофимов салайааччылаах 10 киһилээх кело.илии уонна Гаврил Николаевич Макаров звеньевойдаах механизированнай агардаах звенолары туруорбуппут. От үүнүүтэ, дьыл сиэринэн, хаҥыс эмэ. Ол эрээри былааммытын толороро эрэллээхпит.

И. Д. Трофимов звенота 200 тонна оту соҕотуопкалыыр соруктааҕын 50 тоннанан аһаҕарга эбэһээтэлистибэлэмм и т э. Маршрута киэҥ. Билигин Хатыҥнаах эргии үлэлиллэр. Ону тэҥэ Танда үрэҕэр бутулунан 1000 кэриҥин туруорбуттар. Бу опыттаах звеньевой үлэни таба тэрийэр, үлэ дьиссиплинэтин, күннээҕи режимнэ халбаҥнаабакка тутуһуннарар. Оттон Г. Н. Макаров 12 киһилээх механизированнай агардаах звенота үлэтин бэс ыйын 25 күнүттэн Бүтэйдээхтэн саҕалаабыта. Киниилэр 400 тонна былаанналаахтарын 50 тоннанан нуоһаҕарга соруктанан үлэлии сылдьаллар. Звеню бинир ДТ-75, икки МТЗ трактордаах.

Бириҥэдэ барыта 520 ынах сүөһүлээх, ол иһигэр 136 ыанар ынах. Кыстык тоҕус ыйыгар үүт валовой ыамын сорудаҕын 10428 килограммынан аһараммыт, былааммытын 111 бырыһыан толорбуппут. Оттон быйылгы сыл алта ыйыгар валовойунан 66429 килограмм үүтү ыахтаахпытын 79109 килограмынан толороммут, ылыммыт кирбиибитин 19 бырыһыанынан аһардыбыт. Мэчэгирэ куһаҕана суох. Ол эрээри эбии аһылык онтоһулла илик буолан үүт ыамын өссө эбэр кыахтаахпытын туһамматыбыт. Субу күннэргэ КВ ойох монтаһын ситэрэн эбии аһылыгы дэлэччи окорон сиэтэр, онон үүт ыамыгар сайыгы ыйдарга уонна пятилетка бастакы сылыгар ылыммыт сорудахпытын хайаан даҕаны толорор туһугар үлэлиибит.

Биһиэхэ Г. М. Макаров салайааччылаах үрдүк үүнүү звенота үлэлиир. Киниилэр барыта 400 гектардаах, ол иһигэр 50 гектардаах туорахтаах культура үүнүүтүн көрөллөр-харайаллар. Бу күннэргэ сүөһү аһылыга буолар культуралар ыйыыларыгар уунуу кут-тарыыны, паары кэтэҕүүнү ыыталлар.

Кэлтэгэй уонна Хатыҥнаах сайылыктар киэҥ мэччирэҥнэригэр киниилэнэн Алексей Денисович Трофимов, Иван Константинович Макаров иккиэ буолан 226 тэбэ ыччат сүөһүгэ бостуунтуулар. Киниилэр оройуон субан сүөһүнү төлөһүтээччилэрэ үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэни ылыммыттарын истиҥник биһиргэн онуоха бэйэлэрин сэмэй кылаттарын киллэрсэр үтүө баҕалаахтар.

Быйылгы социалистическай эбэһээтэлистибэлэрбитин толоруубут тэрээһинтэн тутулуктаахтарын үчүгэйдик ойдүүбүт. ССКП XXVI съезһигэр табаарыс Л. И. Брежнев тыа сиригэр сүөһү нитиитин ударнай үлэ фронунан баллэрбитэ. Партия итинэн аһылык проблематын быһаарыыга туруорбут соруга боччумнааҕын бириҥэдэбит рабочайдара эмэ ойдүүллэр.

Билигин биһиэхэ техника күүһүн мунгутуур кодьүүстээхтик туһаныы кыалла илик, трактордар алдьанылара - кээһэниллэрэ тахса турар, от үлэтигэр туттуллар атын да техникабыт саахалланар. Ол, биллэн турар, оттоохун тэтимнэр улаханнык охсор. Оттон үүтү ыаһын сорудаҕын толоруубутугар бостууктар ынах сүтүүтүн, ыам кэтүүтүн таһаарбаттара, сменаннан мэчэгитиини олохтууллара, эбии аһылыгы дэлэччи оҥорон сиэтии быһаарар оруолланыаҕа.

Үлэ тэрээһинин тупсардахпытына, бириҥэдэ быйылгы эбэһээтэлистибэлэрин үлэ бары көрүнэригэр толорор кыахтаах. Онуоха совхоз уонна отделение салалтатын өт-түлэриттэн бириэмэтигэр көмө, өйөбүл наада.

М. МАКАРОВ,
бириҥэдьиир.

Уон биирис пятилетка бастаны сылын былаанарыы бары көрүнэриинэн сэтиннэ 7 күнүн кэрсо толороро—итинник соруктаахтар Ленинградтааҕы өрүс пордун үлэһиттэрэ. Киниилэр былаанны таһынан 40 тыһ. тонна таһаҕаһы тастылар.

Ситиһии бинир технологическай циклынан үлэлиир Ленинградтааҕы транспортнай конвейер үлэтэ кодьүүстээҕин көрдөрдө.

Социалистическай куоталаһыны иннинэ күөнүгэр коммунист В. Л. Любимов салайар Ленинградтааҕы өрүс пордун докер-механизаторлара комплекснай бириҥэдэтэ нөҥөр.

Снимоктарга: бириҥэдьиир В. Л. Любимов, докердар С. А. Кузнецов,

В. П. Ромашенков, Т. Ф. Филиппов уонна М. В. Плотницкай; таһаҕаһы биир технологическай циклынан таһыы.

С. Смольский фотота.
ССТА фотохрониката.

ОТ КЭБИҺЭР САҢА АГРЕГАТТАР

Хаан-уруу Коммунистическай партиябыт XXVI съезһэ уон биирис пятилеткаҕа уонна аҕыс уонус сылларга бүтүннүүлэригэр норуот олоҕун уйгутун салгыы өрө көтөҕүү программатын туруорда. Онуоха биир сүрүн проблеманан аһылык бопуруоһа буолар. Дойду коммунистарын үрдүк форумугар табаарыс Л. И. Брежнев «Аһылык программатын чэрдүнэн тыа хаһаайыстыбатын салгыы өрө көтөҕүү буолар»,—диэн тоһоҕолоон бэлэхтээбитэ.

Сүөһүттэн ылыллар бородууксуйаны үрдэтии уонна хаачыстыбатын тупсарыы сүрүн суолунан ингэмтэлээх аһылыгы бэлэмнээһини буолара кимиэхэ ыарытыгар биллэр.

ССКП Саха уобаластаабы комитетын бюрота «1980—1985 сылларга сүөһү аһылыгын бэлэмнээпини элбэтии уонна хаачыстыбатын тупсарыы дьаһалларын туһунан» уураабы ылынан турар. Бу уураабы олохтоо киллэрнигэ хаһаайыстыбаларга маҥнайгы хардыылар оҥоһуллуннулар, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһини аналлаах салаа оҥоруулуга улахан суолта бэриллэр буолла.

Быйыл республика үрдүнэн 534 тыһыынча тонна от, 141 тыһыынча тонна силиэс, 13 тыһыынча тонна от мээкэтэ соҕотуопкаланыахтаах. Оттон пятилетка бүтүүтүгэр быйылгытааҕар оту 126 тыһыынча тоннанан, силиэни 284 тыһыынча тоннанан, витаминнаах от мээкэтин 7 тыһыынча тоннанан эмээҕи бэлэмнээхтээхпит. Маныаха, бастыҥ технологияны туттан туран, кэлим механизацияны олохтоохун быһаарар суолтаны ылыаҕа.

ПАВЛОВ САҢАРДЫЛЫБЫТ АГРЕГАТА

Үөһээ Бүлүү оройуонуттан Ленин уонна Октябрьскай революция орденнарын кавалердара, Саха АССР үтүөлээх механизатора Спиридон Степанович Павлов аата биһиги республикабытыгар киэҥник биллибитэ ырааттта. Кини 1968 сылаахха СК-3 комбайн базатыгар самоходнай стогообразователи оҥорбута улахан кэрэхсэбили уонна сэҥээрдиини ылбыта. Республика хаһаайыстыбаларыгар 58 оннук агрегат оҥоһуллан от үлэтин процесын биллэрдик түргэтэппитэ.

Бу стогообразователь хас да сайын үлэлээн эргэрбитэ. Спиридон Степанович туһаран оҥостуоҕун сөптөох матырыйаалдар кэтэн бөҕэрбэтэхтэрэ. Ол иһин коммунист дуулаҕа сүрэҕэр саҥа саная үөскүүр. Урукку стогообразователэ, комбайн мотордаах буолан, сымнаҕас сирдээх ходуһаҕа үлэлиригэр табыгаһа суоҕа, сороҕор батыллан да хаалар түбэлтэлэрдээҕэ. Ол иһин агрегат ыйааһынын чэпчэтэри уонна үлэлиир ыаҕын үрдэтэри ГАЗ-51 уонна ГАЗ-53 массыыналар чаастарын туһанар.

Агрегаты Спиридон Степанович чертеһунан уонна кини ыйан-кэрдэн биэрэрэ Исидор Барахов аатынан совхоз Тамалакаанаабы отделениетын механизированнай звенотун салайааччы Дмитрий Иванович Николаев салалтатынан үс буолан оҥорбуттара.

Агрегат иккэ иннинэ көлүөһэтэ уонна рула комбайнтан ылан олордуллубут. Кини чэпчэки буоларыгар анаан мотуор подборщиктаах транспортер анныгар олордуллар. Агрегат сүрүн араамата, урут швеллэртэн оҥоһуллар буоллаҕына, бу сырыыга буровой турбаларынан солбулунна.

Саҥа агрегат сыарҕатыгар эмиэ элбэх улары-тылары киллэрбиттэр. Урукку стогообразователь кээмэйэ уларыйыбыта: уһуна 6 метр, туората 3 метр 30 сантиметр, үрдүгэ 3 метр, сиртэн үрдүгэ 4 метргэ тиийэр. Сыарҕа ыйааһына чэпчэки буоларын наадатыгар сүрүн араамалар буровой турбалартан, эркиннэрэ хаптаһынтан оҥоһуллуннулар. Агрегат сыарҕата сымнаҕас сиргэ уйдарымтыа, буксуйумтуота суох буоларын наадатыгар кэлин көлүөһэлэр ГАЗ-53 массыына моһуогар олордуллубут уоҕурдуу киллэрэр КСА массыына арочнай кэтит көлүөһэлэриэн солбулунна.

Стогообразователь урукку-тан уратытынан транспортер сыарҕата куппут ото икки стогообразователь цилиндриэн чигэтиллэн иһэрэ уонна от кэбиһиллэн түстэнэн бүттэҕинэ, самосваллыыр кэмигэр оту щит үтүрүйэн түһэрэр буолла.

Урукку сылларга звенота 7 киһи, 5 трактор үлэлиир этэ. Билигин агрегат оту бэйэтэ чигэтэр, түһэрэр буолан биир киһи көҕүрэбит. Ол гынан баран, түстэһиигэ билигин даҕаны икки киһи наада. Соҕотох киһи күнү быһа хайдах да ыыйан тулуйбат.

Саҥа агрегакка ордук түсчүттэр үлэлиир усулуобуйаларын тупсарыыга улахан болҕомто уурулунна. Урукку оттугэр наар сыарҕаҕа турар эрдэхтэринэ сэрэхтээх буолара. Оттоох-мастаах ходуһаҕа арааһы барытын симэн сыарҕаҕа быраҕар түбэлтэтигэр киһи да оройугар түһэрэ. Онон билигин сыарҕа икки оттугэр хаптаһын ыйаанкылаан турар сир оҥорбуттар. Кэлэр оттугэр аны самосваллыыр цилиндрин гидросистема оҥорор санаалаахтар. Маны таһынан сыарҕа кэнники аанын гидросистеманан аһыллар уонна сабыллар гына оҥоруохха сөп.

Хойуу оттоох сиргэ агрегат биир чаас иһигэр икки оту таһаарар ыыхтаах. Онон бу агрегаты табатык туһаныы техникаҕа уонна үлэһит илиигэ барыстаах.

Агрегаты айааччылар массыына скороһын быыстаардан транспортер рабочай сөптөох усулуобуйаҕа үлэлиирин курдук балаһыанньаҕа киллэриигэ балачча эрэйдэммиттэрэ. Түргэн скороһы быстаардарга хос коробка, раздатка олордон массыына скороһын хайа баҕарар быстаардар, түргэтэтэр ньыманы булбуттар. Оттон подборщиктаах транспортеру үлэлэтэр приводы коленвалтан ылбыттар. Мотор радиаторыгар от сыата киирэн бадьыыстыырын иһин транспортер түгэх өттүн ор.бөҕүнэн бүрүйбүттэр. Кэбиһэр бириэмэҕэ выхлоп глушителэ олус итийэн баһаарынай кутталы үөскэтиэн сөптөөх. Ол иһин көһөрүллэ сылдьар насосная станция турбатынан бүрүллүбүтэ олус табыллыыбыт.

Бастыҥ рационализатор Спиридон Степанович айбыт от кэбиһэр саҥа агрегата аастыт сайын ходуһаҕа от ыйын 24 күнүгэр киирбитэ. Онон баара эрэ ыйтан эрэ ордук кэмнэ үлэлээн, барыллаан аарыынан, совхозка 6300 солкуобайдаах барыыны киллэрбит.

ОЙУНСКАЙ АГРЕГАТА БАРЫСТААХ

Аастыт сайын бу оройуонна эмиэ бинир саҥа от кэбиһэр агрегат боруобаламмыта уонна бэйэтин үчүгэй өттүнэн көрдөрбүтэ. Субууттан оту ДТ-75 трактор хаамыытыгар сөп түбэннинэрэн, сыарҕаҕа кутан кэбиһэр агрегаты эдэр эрээри, төрүү мыҥдыр механизатор Владимир Елисеевич Ойунскай айбыта.

Агрегат ПК-1,6 маарканалаах подборщик-копнитель арааматын базатыгар оҥоһуллубута. Иннэри туруоруллубут транспортеруран субууламмыт от үөһэ таһаарыллар, оттон икки транспортер оту агрегат ойоҕоһунан сэргэстэһэ сөҕуллан иһэр сыарҕаҕа кутар.

Сыарҕалаах трактор агрегакка ойоҕолуу сэргэстэһэн барар. Чугаһаан, ыраатан биэрэриттэн от сыарҕата чугас эбэтэр ынгуорҕу өттүгэр кутуллар. Агрегаты быстаардан, түргэтэтэн сыарҕа иннигэр уонна кэннигэр от тэбэ халыҥыттан көрөн куттарар.

Бинир 7 метр уһуннаах, 3,5 метр туоралаах көлүөһэлэ олорбут сыарҕаны «Беларусь», иккис 6 метр уһуннаах, 4 метр туоралаах сыарҕаны ДТ-75 трактор соһоллор. Кэбиһиллибит оту күрүөҕэ илдьэн олордон кэлиэххэ диэри, иккис сыарҕа ортолуу кэбиһиллэр. «Беларустар» бадараанга түстэхтэриэ, бириэмэлэриэн сүтэрбэккэ уонна ходуһаны алдьаппакка таһаарарга ДТ-75 трактор бириҥэ сылдьар табыгастаах.

Звенода бинир оту оҕустараччы, 1 агрегаты үлэлэтээччи, 1 мустараччы, 2 оту состорооччу, 3 түсчүт буолан үлэлээбиттэрэ. Быйыл 2 түсчүттээх үлэлиллэр. Биэс трактордаахтар.

Сыарҕалара иккилии ангар тонналадахтар. Үчүгэй үүнүүлээх сиргэ бинир оту чаас ангарыгар толоро сылдьыыбыттара. Мугутаан, гектарыттан 18—20 центнер көлэр үүнүүлээх Бэс Күөлэ диэн ходуһаларыттан икки толорута суох күнгэ 13-түү оту кэбиспиттэрэ. Оттон үчүгэй үүнүүлээх сиргэ, күнгэ 10 чаас үлэлиир буоллахха, 50 тоннаҕа тиийэ кэбиһиэхэ сөптөөх.

Агрегаттары оҥостуунан үлэлэтиҥ барааннаах хаһаайыстыбаларга этэбит: агрегаттар айыллыбыт сирдэрин аадырыһа: Үөһээ Бүлүү оройуона, Исидор Барахов аатынан совхоз.

И. ФЕДОРОВ.
журналист.

Болугур бинир ытын кырдьаҕаһа Американскай Давид Гавриловичка 75 сааһын туолла. Кини олоҕо—биһиги иэйиилэмиит тыыннаах историята.

Сулдьачыттан арахсан Болугур улахан алаһыгар «Сайдыы» диэн колхоз тэриммиттэрэ. Онтон Давид Гавриловичка чилиэннии тиэрбиэтэ 1929 сылларыгар сир реформатыгар депутат буолан кулаактары цыдаас быһыытынан эйиигэ антимайдык кыттыбыта.

Үчүгэй дьон туһунан

ОЛОҔУ ОНГОРСУБУТА

1930 сылларыгар тэрэбүт алаһыгар. Нуойаахтыгар эрэллэн ТЗОһу тэрийбиэтэ, онно суоччутуттан үлэлэбиэтэ. Кэлин партиеҕа Диодоров—Халыйаат аатынан колхоз председателэ буолбута.

Аҥа дойду Улуу сэриитигэр кыттан Иҥэ сириэ фашистскай талабырдьыттартан хомуоннаата. Сэриититтэн кэлэн буолан тоноҕутэ. Кэлэт эйэлээх олох тутуутугар үлэлэспитинэн барбыта.

«Чапаев», «Аммаҥ ыччата» колхозтарга председателиинэн, кэлин Ленин аатынан бөдөҥсүөбүт колхоз бириигэдьиэрэ үлэлэбиэтэ. Кини барыта 47 сыл устата биһиги дьоҥлоох олохпутун уҥаксыбыта. Утуо суоҕастаах үлэтин советскай правительство үрдүктүк сыанабылын сэгэ медальынан наградаламмыта.

Билигин Давид Гавриловичка бочуоттаах сылгыалаах олорор. Дьоҥсүгэ «ытык кырдьаҕаспыт» диэн ааттаан уҕастаан аттыыр.

П. ВАСИЛЬЕВ,
хаһыат общ. корр.

Снимокка: Д. Г. Аверинскай.

ДЬАҺАЛ ЫЛЫЛЛАРА НААДА

Туладыыр эйгэни харыстааһын биир боччумнах бөҕөргөтөр аһыыр уонна туттар уулаабытын ыраастык тутуу буолар. Хомойуох иһин, үгүстэр итини болдьоҕоттор. Холобурга Хаҥылы Харбалаҥын ыраах ньуоҕа. Бастакытынан, үгүгэй баҕыта суох буолан уута барда даҕаны уолла. Онон ньаҕынан хаста да кэбиэрэ ойбон, ионон сүөһүбүтүн уулаттыбыт. Нойуоннарын, чэмэхтээтэхпүтүгэр дылы, транспорт суох буолан кыайан тиэйбэппит. Аны сиҥэкабытыгар, найрыа онгорон, ханнык эрэ ыаллыыр ыстыа алгыгэ уста сылдьарын туһунан кэпсэн баар.

Бөҕөлөхтөрө ыраахтыгыттан, кэриэтэ бөҕөлөрө хаһаанытыгар бар да күүскэ туруорулуобут кэмнэргэ нэйилиэннэ сиэрдэх туруорсуутун салалта өйүүрэ, аһыыр уонна харыстаһыыга ураты болҕомтону ууран кэмэ кэллэ.

Маҥыаха сельсовет исполкома уонна олохтоох медицинскай салаатага быһаарылыах дьаһалларын ылыллыахтар эбит.

П. ФЕДОРОВ,
пенсионер.

БЫҺААРЫЛЫЫБАТ ПРОБЛЕМАЛАР ЫТАРЧАЛАРЫГАР

Оттаваҥа (Канада) сылгы саамай бодоҕ капиталистическай дойдулар—АХШ, Японня, ГФР, Франция, Англия, Италия уонна Канада салайаччыларын уочараттаах сүбэ мунньахтара буолан аста. 1975 сыллаахтан ыла «улахан сэттэлэр» экономическай, кэлин политическай проблемаларга курстарын сүрүннэриэн сыл ахсын мусталлар.

Канада столицатыгар курсуһуу кыттыылаахтара социальнай-экономическай ыарырҕатылар нуһэр таһаҕастара «сүгэһэрдьох» кэлбиттэрэ. Аҥаа Европатааҕы «уоскай рынокка» экономика биир сиргэ тэнсиҥэһиҥ салаҕанар, рынок дойдуларын төлөбүргэ балансадарын дефицитэ 40 миллиард доллارга тиэйдэ, үлэтэ суохтар ахсаннара 10 мил. киһиэхэ тэҥнэһэр, инфляция 11,5 бырыһыан таһымыгар хаалар. Ити гүмүгэр социальнай инсаанэлэр тостуу сытыырхайдаллар. Оку Англия үлэлиттэрин кэнниттэн дохоун туруулара туоһулуур. «Сэттэлэр» атын да дойдуларыгар баҕаҕынна итиитэн «ордуга суох.

Оттаваҥа Аҥаа Европа дойдуларын салайаччылара кинилэр экономическай политиканнарэ АХШ банк кредиттэрин учуотунай ставкаларын сиэрэ таһынан үрдэтиллэриттэн улахан сибэкэтэх диэтилэр. Атыннык эттэхха, бэриллибит кредиттэртэн баннар ылар бырыһыаннарыттан уонна Аҥаа Европа валютатыгар, үбүгэр, капиталы угуулларыгар ыарахан охсуулу онгорбут доллар курсуттан тутулуктаах. Ол эрээри АХШ президенэ Р. Рейган итинник экономическай политиканы уларытарын ыккыраччы аккаастаата. Онон кини, дьиэнэн, Вашингтонга госсекретарь А. Хейг биллиммитинэн, «Америкаҥа экономическай уонна бэйиэннай аҥа бөҕөлөн баланыаннаатын тэнүннэрэр» туһунан ыра санааланалларын биэрэгэттэ. Ол эрээри АХШ кэнэй бонпуруоска нөҥүннэ. АХШ—итиэн утарар. Оттон «Вашингтонг пост» хаһыат суруйарын курдук, «тыҥаһыны сымнатыы саҕаланыаҕыттан ыла Аҥаа Европа илиинэ дойдулары кытта эргиэтэн эдэҕэ сүүйбүтэ уонна, ойдөнөрүн курдук, онтон аннаастаныан баҕарбат».

Оттаватаҥы көрсүһүү кыттыылаахтарын иккис ардыгар биллэрэлэстэр утарсыылар кинилэр биллэрбит аҥаа дойдулар экономикаларын сэргэхситэр, аан дойдуҥаы валютнай-финансовай кризис, империалистическай тойоҕоохунтан босхолонорго дьулуһар сайдан иҥэр дойдулары кытта эргиэн туһунан аталаныаҕыы, АХШ, Аҥаа Европа уонна Япония бэйиэбэйиэлэрин хатыйарга дьулуһар эргиэн «сэрэхтэн» нүүдүн кэнтэлэн сытыы проблемаларын быһаарыы сымыйын ситиһиигэ дьиэс олохтоох дьаһаллары ылытан онгорууларын атахтаата.

Оттон Оттаваҥа дьүүлэһиллибит политическай проблемалары ылан көрөр буоллахха, маннык АХШ бэйиэтин союзтаахтарыгар советскайы утарыы суосу соҕуу сатаныыта балачча табыллыыта. «Советскай баймаҥай суоһаанын» диэн олоҕо суох сылтаҥыынан, сүбэ мунньахха ыыллыыбыт политическай сайабылыанньаҕа сэбилэнньэ улуһуйүүгэ көрс соптоҕуунан аҕыллар, оттон «сэбиленнинэн хомтуруоллаһыы» туһунан ыытыыны, дьиэнэн ылларыа, АХШ аҥаатэриэстэ политикатыттан аан дойдутаҥы общественность ыбарыытын-сатарыытын туарыттарга холонуу буолар.

И. ТИМОФЕЕВ,
ССТА ырытааччыта.

Комментатор колонкалара

УЧЕНАЙДАР—НҮӨЛСҮТҮЛЛЭР СИРГЭ

Московскай уобалас. Нүөлсүтүүнү механизациялаһыныгар Бүтүн Союзтаҥы «Радуга» научнай-производственнай холбоһук кырдьаҕас Коломна үөһүгэр Радужнай бөҺүөлэккэ баар. Бу—ССРС Мэдиицинскэй уонна хаһаайыстыбатыгар министерствотын систематыгар сиэри нүөлсүтэн онгоруурга сыаҥа технологиялыы уонна технический средстволары ырытан онгоруурга баҺылаан көҺүлэтэн иҥэр тэриллэ.

Холбоһук ученайдара дойду 130-тан тахса тэриллэриэн уонна киституттарын үлэлэриэн сүрүннүүллэр, социалистическай дойдулар ученайдарын итиэннэ специалистарын кытта алгыннаайдык хардарыта бөҕөргө үлэлиллэр.

Саҥа онгоһуктары бэрэбиэркэлээһиккэ уонна олохха киллэриигэ холбоһук араас климатическай зоналарга 9 тирэх пункнардаах. Колхозтарга уонна совхозтарга саҥа ардахтатар установкалары көдьүүстээхтик туһаныыга курдук быһаччы көмө тэриллэр.

Сиэмэктэргэ: саҥа ардахтатар массыыналары онгороччулар. Хаҥастан ыытта алгыннаайдык хардарыта бөҕөргө үлэлиллэр.

Уонна: ардахтатар техника конструкторскай отделын сэбиэдиссэйэ В. М. Афанасьев, холбоһук генеральнай директора профессор А. В. Угрюмов, отдел сэбиэдиссэйэ Л. А. Перевезенцев, директоры соҕуннаачы В. Г. Луцкай, аналлаах конструкторскай бюро начальника Н. И. Гречихин; «Радуга» холбоһук боруобалыыр политикун водохранилищета.

Н. Акимов фотота. (ССТА фотохрониката).

ДЬҮГЭЛИ

Дьүгэли уонна Дьүкэлэ диэн ааттаах сирдэр баалар.

Биһиги бу топонимнарга хараҥыт хатанна. «Тоҕо?» диэн. Ол маныыктан.

Кэрэх диэн баар буола сылдьыбытын сорохпут билэр. Ол да гыннар, ыччаттан аналы, кэрэҕи тылдьыкка хайдах быһаарбыттарын аҕалыым.

«Кэрэх. 1. Урукку итэҕэйиэн уонна дойдуга олохтоох хайа аҥа улахан абаҕы буруйаатыгына, аналы сүөһүнү толук бэриэн... Өлөрбүт сүөһүлэрин тиириттэн бастары, туйахтары, кутуруктары биригэ сулан, тиккэ ыйаан кэбиһиллэр...»

2. Кэрэхтэ өлбүт сүөһү тиэнилээх баҕыр ыйыыр мас».

Анал үөрэхтээхтэр суруйалларынан, бу Сибиэрь норуоттарыгар уонна монголларга киинэ тарбахтыт уонна оҥуос быыргы шиэйэ эбит. Уолайдар кинэн эсэ аҥа уустан олоруу саҕаланыытын кэмнэриэн диэн быһаараллар. («Уходящим своим корнями в эпоху начального периода родового строя»). Ол курдук тыс быыргы!

Монголлар, буяттар кэрэҕи **дэҥэли, эҥхэлэ, эҥхэли** диэн аатталлар.

Буят ученайа И. А. Манзыгеев «Бурятские шаманистические и дошаманистические термины. (Опыт атеистической интерпретации)» диэн кинигэлэрэх. Кинигэни ученай аймах үрдүктүк сыанабылыыр. Онтон быһа тардан аҕалыым эрэ.

«Зухали—голова, четыре конечности, можа и хвост жертвенного животного, отдаленные от туловища, подобно чучелу, и водруженные на березовый шест, закрепленный комлем в земле».

Үөчү дии?

Кэрэх, Кэрэхтээх, Маҕан Кэрэх, Мунгур Кэрэх, Модьу Кэрэх, Ала Кэрэх, Сүөгэй Кэрэх, Тэтиг Кэрэх, Кутас Кэрэх, Оҕус Кэрэх, Убаһа кэрэх, Тыҥаҕас Кэрэх, Ыт Кэрэх, Кэрэх Гыммыт, Кэрэх Аныа, Түөрт Кэрэх, Халлаан Кэрэҕэ, Сүөкүн Оҕуун Кэрэҕэ эгиэ диэн сүүһүнэн аҕыллар сирдэр биһиэмэ баалар.

Дьэ ол гэнэ сирдэрбитин тоҕо атын сэмэй тылынан Дьүгэли, Дьүкэлэ диэн аатталлы турдубут?

Дьүгэли, Дьүкэлэ диэн аатталлар сирдэр биһиэхэ баар буолуулара научнай өттүнэн биллэр эмиэ тэҥнэстэхтэх. Саха сиригэр тюрк тылдаахтары сэргэ монгол тылдаахтар, тылларын туппутунан калбиттэрэ уонна маннык кэлэн, баһыйтаран, сахатыйбыттара диэн этиини ити топонимнар биэрэгэтийэллэр. Атыннык эттэхха, холобура ытиэнэн аатталлар сирдэрэ хаһаанытыта эрэ монгол тылдаахтар, тылларын, абылчайдарын туппутунан, олоро сылдьыбыттар эбит.

Багдарыын СУЛБЭ.

Редакторы солбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

Ороҕуонньаҕы кинэ балыыра маннык үлэһиттэргэ наадыйар: санитаркаларга, повардарга, иҥэт уонна таҥас суулаччыларга, шоферларга, сантехникка уонна автомеханиока.

Үлэлиэн баҕалаахтар үлэ чаһын кэмигэр колонкэстэргитигэр. Телефоммут 21-136, 21-103.

АДМИНИСТРАЦИЯ.

ССКП райкомун аппаратынааҕы партийнай тэриллэ, профсоюз местнома райкомун тэрийэр үлэҕэ отделын сэбиэдиссэйэ Э. И. Монастырева кинэ ийэтэ

МОНАСТЫРЕВА АГАФЬЯ ИВАНОВНА

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кутурданнарын биллэраллэр.

Таптыыр ийэбит, эбэбит, аймахпыт, Геройбыт

МОНАСТЫРЕВА АГАФЬЯ ИВАНОВНА

ыарахан ыарыыттан өлбүтүн иҥитиннэрэбит.

Оҕолоро, кутуотэ, кийиитэрэ, сиэнэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уопсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)— орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ № ЗАКАЗА 89. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3168.